

Sociale status van daders van pesten, slachtoffers van pesten en niet-
betrokkenen op de basisschool

Bachelorthesis

Cursuscode 200600042

14-06-2012

Anneke van Atten, 3488942
Miranda Mons, 3534707
Dominique Nueman, 3366782
Cindy de Sousa Fortes, 3534715

Docent: Mw. dr. M. Vermande

In recent years the idea that bullies have a deficit in social information processing has become increasingly challenged among investigators. On the contrary they seem to be very socially skilled and it is assumed that bullying is a manner to acquire and maintain social status. The question is whether bullies, victims and non-involved children vary in social status. By using peer nominations of 1001 children aged 9 to 12 years old, the present study therefore examines to what extent these children differ on resource control, perceived popularity, social acceptance and friendship. MANOVA-analysis show that bullying is positively and victimization negatively associated with resource control, perceived popularity and friendship nominations. Regarding social acceptance, however, non-involved children are most accepted. Results stress the importance of taking account of bullying as a social group process.

Keywords: bullying, social status, resource control, perceived popularity, social acceptance, friendship

Het begrip 'pesten' kent verschillende definities. Drie universeel geaccepteerde kenmerken van pesten zijn: het heeft de intentie pijn te veroorzaken, het herhaalt zich over langere tijd en er is sprake van een machtsverschil tussen dader en slachtoffer (Salmivalli & Peets, 2009). Jongens zijn vaker daders en slachtoffers dan meisjes (Haynie et al., 2001). Slachtofferschap wordt geassocieerd met weinig aansluiting in de groep, weinig zelfvertrouwen en symptomen van depressie. Daders vertonen agressief en antisociaal gedrag (Solberg & Olweus, 2003). Gezien de ernst van de problematiek is kennis van de factoren die aan pesten ten grondslag liggen van belang.

Pesten vindt vaak plaats in hechte sociale groepen (Salmivalli, Lagerspetz, Björkqvist, Österman, & Kaukiainen, 1996) en kan worden gezien als een manier om sociale status te verkrijgen en te behouden (Burns, Maycock, Cross, & Brown, 2008; Gini, 2006; Olthof & Goossens, 2008; Pellegrini, 2002; Salmivalli & Peets, 2009; Strohmeier, Wagner, Spiel, & Von Eye, 2010; Veenstra, Lindenberg, Munniksma, & Dijkstra, 2010). Status is de mate waarin een individu opvalt in een groep, respect afdwingt en indirecte invloed op anderen uitoefent (Keltner, Anderson & Gruenfeld, 2003) en bestaat dus alleen in een interpersoonlijke context (Salmivalli & Peets, 2009).

Lange tijd dachten onderzoekers dat daders van pesten problemen hadden met sociale informatieverwerking (Salmivalli & Peets, 2009). Uit recent onderzoek blijkt echter dat daders van pesten sociaal vaardig zijn. Zij gebruiken hun sociale vaardigheden om anderen te manipuleren en in te zetten voor eigen doeleinden (Sutton, Smith, & Swettenham, 1999), zoals het verkrijgen van sociale status (Salmivalli & Peets, 2009). De status van een kind in een groep is een van de meest bepalende factoren voor de rol die een kind aanneemt tijdens peestsituaties (Salmivalli et al., 1996). Het huidige onderzoek zal zich richten op de sociale status van daders en slachtoffers van pesten en

niet-betrokken kinderen. De volgende vraag zal worden beantwoord: In hoeverre is er een verschil in sociale status tussen daders en slachtoffers van pesten en niet-betrokken kinderen? In dit onderzoek wordt sociale status geoperationaliseerd in termen van sociale dominantie en macht, waargenomen populariteit, sociale acceptatie en vriendschap.

Sociale dominantie en macht

Sociale status is een belangrijk onderdeel van de macht die een persoon heeft. Macht is de capaciteit van een individu om andere mensen te beïnvloeden door middel van het wel of niet delen van *resources*. *Resources* kunnen sociaal en materieel van aard zijn en de waarde van iedere *resource* hangt af van in hoeverre iemand ervan afhankelijk is.

Sociale status bepaalt voor een deel hoe *resources* binnen een groep worden verdeeld (Keltner et al., 2003). Mensen met een hoge sociale status hebben beschikking over veel *resources* en hebben de macht om deze *resources* wel of niet met andere mensen te delen (Hawley, 2002; Keltner et al., 2003; Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & van der Meulen, 2011). Mensen met weinig macht hebben weinig *resource control* en passen hun gedrag daarom aan de situatie en aan anderen aan (Keltner et al., 2003).

Volgens de *Resource Control Theory* van Hawley (1999) is sociale dominantie het beschikken over *resources*, ofwel *resource control*. *Resource control* kan worden verkregen via prosociale strategieën (indirect en coöperatief) en coërcieve strategieën (direct en vijandig) (Hawley, 1999; Hawley, 2002; Olthof et al., 2011). Kinderen die beide strategieën gebruiken, hebben vaak een hogere sociale status en meer *resource control* (Hawley, 2003). Daders van pesten maken vooral gebruik van coërcieve of van beide strategieën (Olthof et al., 2011) en hebben gewoonlijk een hogere sociale status (Gini, 2006; Olthof & Goossens, 2008; Salmivalli & Peets, 2009) en meer *resource control* dan slachtoffers van pesten en niet-betrokken kinderen (Olthof et al., 2011).

Waargenomen populariteit

Populariteit wordt onderscheiden in sociometrische en waargenomen populariteit (Cillessen & Rose, 2005; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Beide groepen populaire kinderen hebben veel vrienden, zijn fysiek aantrekkelijk en vertonen prosociaal gedrag (LaFontana & Cillessen, 2002). Sociometrisch populaire kinderen zijn daarnaast coöperatief, betrouwbaar en zetten zich goed in op school (Cillessen & Rose, 2005; De Bruyn & Cillessen, 2006; LaFontana & Cillessen, 2002; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Waargenomen populaire kinderen bezitten naast prosociale ook agressieve eigenschappen (Cillessen & Rose, 2005). Zij zijn sociaal zichtbaar (Parkhurst & Hopmeyer, 1998), zelfingenomen, arrogant en invloedrijk (De Bruyn & Cillessen, 2006). Waargenomen populariteit wordt gemeten door te vragen naar populaire en niet-

populaire kinderen uit de klas. Bij waargenomen populariteit gaat het dus om iemands reputatie of dominantie, niet om persoonlijke voorkeur of geliefdheid (LaFontana & Cillessen, 2002; Lease, Musgrove, & Axelrod, 2002; Luthar & McMahon, 1996).

Daders van pesten zijn vaak waargenomen populair (De Bruyn et al., 2010; LaFontana & Cillessen, 2002). Waargenomen populaire jongeren die niet geliefd zijn, pesten meer dan waargenomen populaire jongeren die geliefd zijn. Pestgedrag verhoogt namelijk de waargenomen populariteit, maar vermindert geliefdheid (De Bruyn et al., 2010). Kinderen die niet waargenomen populair zijn, zijn vaak slachtoffer van pesten. De richting van dit verband is echter onduidelijk (LaFontana & Cillessen, 2002).

Sociale acceptatie

Sociale acceptatie, ofwel sociometrische populariteit is een continue score voor de mate van geliefdheid en wordt gemeten door aan kinderen te vragen wie ze het aardigst en onaardigst vinden in de klas. Naast deze score kan er ook een indeling gemaakt worden in vier sociometrische statusgroepen: populair (geliefd), afgewezen (niet geliefd), controversieel (zowel geliefd als niet geliefd) of genegeerd (weinig genoemd) (Košir & Pečjak, 2005). Slachtoffers en daders van pesten zijn beiden niet geliefd in de peergroep (Boulton, Trueman, Chau, Whitehand, & Amatya, 1999; Prinstein & Cillessen, 2003; Vaillancourt, Hymel, & McDougall, 2003). Daders behoren echter vaker tot de afgewezen groep. Niet-betrokkenen zijn het meest sociaal geaccepteerd (Boulton, 1994). Wanneer het pesten afneemt, neemt de sociale acceptatie toe. De kans op slachtofferschap neemt toe als er sprake is van lage sociale acceptatie (De Bruyn et al., 2010). Sociale acceptatie is evenals waargenomen populariteit een buffer tegen slachtofferschap (Pellegrini, 2002b) en is een moderator in het negatieve verband tussen waargenomen populariteit en slachtofferschap. Wanneer een kind steeds minder geliefd is in de peergroep verdwijnt waargenomen populariteit als buffer tegen slachtofferschap (De Bruyn et al., 2010).

Vriendschap

Ook vriendschap kan als maat van sociale status worden gezien (Hawey, 2007). Vriendschap wordt gekenmerkt door vrijwilligheid, gelijkheid, symmetrie, wederzijdse sympathie en wederkerigheid in dyades en wordt doorgaans gemeten door wederkerige vriendschapsnominaties (Boulton et al., 1999; Laursen & Bukowski, 1997). Sommige onderzoekers meten vriendschap echter door alleen te kijken naar het aantal ontvangen vriendschapsnominaties (Fox & Boulton, 2006; Schwartz, Dodge, Pettit, & Bates, 2000).

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen sociale acceptatie en vriendschap. Lage sociale acceptatie kan namelijk niet direct geassocieerd worden met het hebben van weinig vrienden of hoge sociale acceptatie met het hebben van veel vrienden. Meer

sociaal geaccepteerde kinderen blijken echter wel vaker betrokken te zijn in vriendschapsdyades dan minder sociaal geaccepteerde kinderen (Parker & Asher, 1993).

De kwaliteit van vriendschapsdyades speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van kinderen (Hartup, 1996). Vriendschappen van hoge kwaliteit bieden bescherming tegen slachtofferschap (Bollmer, Milich, Harris, & Maras, 2005). Slachtoffers van pesten hebben vaak meer moeite met het vormen van vriendschappen, hebben minder wederkerige vriendschappen dan niet-betrokkenen en vrienden die zich vaak minder sociaal kunnen aanpassen (Ellis & Zarbatany, 2007; Hodges, Boivin, Vitaro, & Bukowski, 1999). Het aantal vriendschapsnominaties dat een kind ontvangt en het hebben van een wederkerige beste vriend is negatief geassocieerd met slachtofferstatus van het kind (Boulton et al., 1999). Daders ontvangen mogelijk **toch** meer vriendschapsnominaties, omdat zij vanwege hun stoere gedrag hoog in aanzien staan in de klas en kinderen daarbij willen horen (Vermande, van der Meulen, Aleva, Olthof, & Goossens, 2011; Rodkin, Farmer, Pearl, & Van Acker, 2006).

Huidig onderzoek

Aangenomen wordt dat pesten een manier is om sociale status te verkrijgen en te behouden (Salmivalli & Peets, 2009). Het huidige onderzoek richt zich op de vraag: Is er een verschil in sociale status tussen daders van pesten, slachtoffers van pesten en niet-betrokken kinderen. Met het oog hierop worden verschillen op de aspecten *resource control*, waargenomen populariteit, sociale acceptatie en vriendschap onderzocht.

Op basis van de beschreven literatuur werd verwacht dat daders een hogere mate van *resource control* en waargenomen populariteit hebben dan slachtoffers en niet-betrokkenen, slachtoffers de laagste mate. Van niet-betrokkenen werd verwacht dat zij gemiddeld scoren op waargenomen populariteit en *resource control*. Tevens werd verwacht dat daders het minst sociaal geaccepteerd worden en dat niet-betrokken kinderen meer sociaal worden geaccepteerd dan daders en slachtoffers. Met betrekking tot vriendschap werd verwacht dat daders vanwege hun macht meer vriendschapsnominaties ontvangen dan slachtoffers en niet-betrokkenen, slachtoffers het minst.

Om deze hypothesen te testen werd gebruik gemaakt van peernominaties van kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 12 jaar, afkomstig uit een grote steekproef ($N=1001$).

Methode

Participanten

Voor het onderzoek zijn 1001 kinderen benaderd, afkomstig uit 55 klassen van 41 scholen uit Midden- en Zuid-Nederland. Dit waren de groepen 6 tot en met 8 waaronder ook enkele combinatieklassen: 6-7, 7-8 en 6-7-8.

Voorafgaand aan het onderzoek ontvingen de ouders van de participanten een informatiebrief en een nee-formulier. Aan de hand van dit nee-formulier konden ouders aangeven dat hun kind niet mocht deelnemen aan het onderzoek. Indien dit formulier niet ingevuld werd gaven ouders passief toestemming voor deelname aan het onderzoek. Zes ouders vulden een nee-formulier in en veertien kinderen konden niet deelnemen vanwege een andere reden, waardoor de uiteindelijke onderzoeksgroep bestond uit 981 kinderen (484 jongens en 497 meisjes).

Er waren 299 participanten uit groep 6 ($M_{leeftijd} = 10$ jaar en 3 maanden, $SD = 6$ maanden; 49.5% meisjes), 81 uit groep 6-7 ($M_{leeftijd} = 10$ jaar en 10 maanden, $SD = 9$ maanden; 48.1% meisjes), 78 uit groep 6-7-8 ($M_{leeftijd} = 11$ jaar en 5 maanden, $SD = 13$ maanden; 57.7% meisjes), 265 uit groep 7 ($M_{leeftijd} = 11$ jaar en 3 maanden, $SD = 6$ maanden; 50.9% meisjes), 169 uit groep 7-8 ($M_{leeftijd} = 11$ jaar en 10 maanden, $SD = 9$ maanden; 53.3% meisjes) en 89 uit groep 8 ($M_{leeftijd} = 12$ jaar en 2 maanden, $SD = 7$ maanden; 44.9% meisjes).

Van alle participanten had 87% Nederlandse ouders. Van de overige participanten was tenminste één ouder afkomstig van een ander Europees land, Turkije, Marokko, Suriname of de Nederlandse Antillen. De overige ouders waren afkomstig van andere landen. Van twee participanten is het geboorteland van de ouders onbekend.

Instrumenten

Pestrollen. Voor de indeling van participanten in de verschillende pestrollen is gebruik gemaakt van de Pestrollenvragenlijst (Olthof et al., 2011), afgeleid van de *New Participant Role Scales* (NPRS) (Goossens, Olthof, & Dekker, 2006) en de *Participant Role Scales* (PRS) (Salmivalli et al., 1996). Op basis van de scores op deze vragenlijst worden participanten ingedeeld als dader, meeloper, toeschouwer, verdediger, buitenstaander of slachtoffer. Voor dit onderzoek werden alleen de items over pesten (dader en meeloper) en gepest worden (slachtoffer) gebruikt. In de vragenlijst wordt onderscheid gemaakt tussen fysiek, materieel, verbaal en direct en indirect sociaal pesten. Vooraf is de participanten een algemene definitie van pesten gegeven: 'Met pesten bedoelen we met opzet steeds weer vervelend tegen iemand doen. Dus bijvoorbeeld: iemand slaan, schoppen of knijpen; spullen afpakken, vernielen of kwijt maken; schelden of beledigen; zorgen dat iemand ergens niet aan mee mag doen, of dat anderen slecht over die persoon gaan denken door lelijke dingen over hem of haar te zeggen. Dus, pesten is niet een ruzie tussen twee kinderen die ongeveer even groot en sterk zijn. Pesten is ook niet iemand een beetje plagen. Pesten is steeds maar weer iemand pijn doen of verdrietig

maken.' Vervolgens werd de kinderen bij iedere vorm van pesten een lijstje voorgehouden met de verschillende gedragingen die bij die vorm van pesten hoort. Om slachtoffernominaties te ontlokken vroeg de interviewer: 'Wie wordt gepest door schoppen, slaan, knijpen ... etc.?' Om dadernominaties te ontlokken vroeg de interviewer: 'Wie pest zelf door anderen te schoppen, slaan, knijpen ... etc.?'

Voor het bepalen van de pestrollen is gebruik gemaakt van proportiescores. Hiervoor werd per kind het aantal ontvangen dadernominaties gedeeld door het aantal nominatoren minus 1 (Goossens et al., 2006). In navolging van Olthof en collega's (2011) en Witvliet en collega's (2010) werd de globale pestscore gevormd door het gemiddelde van de twee hoogste scores op de vijf pest items. Dit vanwege het feit dat bij meisjes in het algemeen slechts twee en bij jongens alle vormen van pesten voorkomen. Hetzelfde geldt voor het berekenen van de globale slachtofferscore. Vervolgens is gebruik gemaakt van het afkappunt van 0.15 zoals aanbevolen door Goossens en collega's (2006). Hierbij staat een pestscore kleiner dan 0.15 en een slachtofferscore van groter of gelijk aan 0.15 voor de rol van slachtoffer. Een pestscore van groter of gelijk aan 0.15 en een slachtofferscore van kleiner dan 0.15 staat voor de rol van dader. Een pest- en slachtofferscore van kleiner dan 0.15 staat voor de rol van niet-betrokkene. Met behulp van deze afkappunten werd berekend dat aan het huidige onderzoek 42 slachtoffers, 90 daders en 348 niet-betrokkenen deelnamen.

Resource control. *Resource control* werd gemeten door middel van peernominaties (Olthof et al., 2011). Hierbij werd gebruik gemaakt van zes items, die zijn afgeleid van de procedures van Hawley (2003) om *resource control* te meten. Voorbeelden van items zijn: 'Welke kinderen in de klas hebben meestal de leukste spullen of de beste plaatsen (als er wat te doen is)?' en 'Welke kinderen in de klas krijgen meestal als eersten het leukste speelgoed of de beste spullen te pakken?'.

De zes items over *resource control* hebben een hoge interne consistentie (Cronbach's alfa = .90). Het weglaten van een item zorgde voor een kleinere interne consistentie, waardoor werd besloten om alle items te behouden en te gebruiken voor de analyse. De score op *resource control* werd voor ieder kind berekend, door per kind het gemiddelde van de zes items te nemen. De waarden van *resource control* zijn genormaliseerd met behulp van de RANKIT procedure (Salmivalli & Voeten, 2004).

Waargenomen populariteit. Waargenomen populariteit werd gemeten door de participanten in het individuele interview te vragen naar populaire en impopulaire kinderen uit de klas (Cillessen & Mayeux, 2004). Hierbij werd geen definitie van het construct verstrekt (LaFontana & Cillessen, 2002; Parkhurst & Hopmeyer, 1998). Per klas is voor ieder kind het aantal ontvangen nominaties voor iedere vraag gestandaardiseerd. De score op waargenomen populariteit bestond vervolgens uit het aantal populaire

nominaties minus het aantal impopulaire nominaties. Om de interpretatie te vergemakkelijken is deze score nogmaals gestandaardiseerd.

Sociale acceptatie. Sociale acceptatie werd gemeten door middel van twee items die overgenomen zijn uit eerder onderzoek naar sociale acceptatie (Coie, Dodge, & Coppotelli, 1982). Aan de participanten werd gevraagd om namen van klasgenoten te noemen die zij aardig of onaardig vonden. De twee items waarmee sociale acceptatie werd gemeten, zijn: 'Welke kinderen uit jouw klas vind jij het aardigst?' en 'Welke kinderen vind jij het onaardigst?'.

Per klas is het aantal ontvangen nominaties voor beide vragen gestandaardiseerd. De score op sociale acceptatie bestond vervolgens uit het aantal aardige nominaties minus het aantal onaardige nominaties. Om de interpretatie te vergemakkelijken is deze score nogmaals gestandaardiseerd.

Vriendschap. Vriendschap werd gemeten door middel van het aantal vriendschapsnominaties dat een kind ontving van klasgenoten (Coie et al., 1982). Vooraf werd de volgende definitie van vriendschap gegeven: 'Sommige kinderen in je klas zijn vrienden of vriendinnen van elkaar. Ze vinden elkaar erg aardig, ze doen veel samen, en hebben dan veel plezier. Ze helpen elkaar ook en ze kunnen goed met elkaar samenwerken.' Vervolgens werd ieder kind gevraagd naar de namen van goede vrienden door middel van de volgende vraag: 'Welke kinderen in jouw klas zijn jouw beste vrienden of vriendinnen?'. Het aantal ontvangen vriendschapsnominaties is per klas voor ieder kind gestandaardiseerd.

Procedure

De data die gebruikt zijn, zijn onderdeel van een groter databestand en zijn verzameld tijdens interviews¹. Deze interviews zijn afgenomen door onderzoeksassistenten. Deze assistenten waren geen bekenden van de participanten. De duur van het interview varieerde van 30 tot 45 minuten per participant en werd afgenomen in een rustige ruimte binnen de school. De onderzoeksassistenten hadden de optie om tijdens het interview gebruik te maken van een internetprogramma zodat de antwoorden direct ingevoerd konden worden. In het geval dat van deze optie gebruik gemaakt werd, zat de afnameleider tegenover het kind met de computer schuin voor zich om te voorkomen dat de participant kon meelezen op het scherm, maar toch goed contact te kunnen maken met de participant. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen was er voor de afnameleiders een onderzoeksprotocol waar zij zich aan dienden te houden om fouten te voorkomen. Aan het begin van het onderzoek werd vermeld dat alles wat

¹ De onderzoekers van het huidige onderzoek hebben eveneens data verzameld middels klassikale vragenlijsten en individuele interviews om toe te voegen aan het databestand.

gezegd werd vertrouwelijk is en verder aan niemand verteld zal worden. Daarbij werd de participant gevraagd zijn of haar vrijwillige deelname aan het onderzoek te bevestigen.

Tijdens het interview werd eerst de Pestrollenvragenlijst afgenomen. De participant kreeg als geheugensteun een lijst met namen van alle klasgenoten voor zich. Per vraag mochten participanten maximaal vijf klasgenoten nomineren. Om zelfnominatie te voorkomen werd tijdens het interview de naam van de participant op de lijst doorgestreept. Indien een participant aangaf dat er geen sprake is van pesten in de klas, diende de onderzoeksassistent na te gaan of dit werkelijk het geval was. Vervolgens werden vragen gesteld over de opbrengst van sociale strategieën (*resource control*). In het laatste gedeelte van het interview werden nog enkele vragen gesteld over sociale status, leiderschap, macht en vriendschap. Een aantal van deze vragen heeft betrekking op de aspecten sociale acceptatie, vriendschap en waargenomen populariteit. Na afloop kregen de participanten een kleine beloning als dank voor hun medewerking.

Resultaten

Een multivariate variantieanalyse (MANOVA) werd uitgevoerd om te onderzoeken of er een hoofdeffect is van de drie groepen (slachtoffers van pesten, daders van pesten en niet-betrokkenen) op de afhankelijke variabelen *resource control*, waargenomen populariteit, sociale acceptatie en vriendschap. Voordat de analyses werden gedaan, werd er gecontroleerd op uitschieters en schending van de assumpties van MANOVA.

Omdat *resource control* geen normale verdeling had, werden deze scores genormaliseerd met behulp van de RANKIT procedure (Salmivalli & Voeten, 2004). Na deze normalisatieprocedure was de scheefheid voldoende gereduceerd. De resultaten van *resource control* zijn gebaseerd op deze genormaliseerde scores. De variabelen waargenomen populariteit, sociale acceptatie en vriendschap bleken geen homogene variantie te hebben. Vanwege de heterogeniteit van de variantie van deze variabelen en vanwege ongelijke groepsgrootten, werd er gekozen voor de post hoc test Games-Howell, die hiermee rekening houdt.

Uit de MANOVA bleek dat er sprake is van een hoofdeffect van de groepsvariabele (Wilk's Lambda = 0.45, $F(8, 1938) = 117,24$, $p < .001$, $\eta_p^2 = .33$). Uit univariate testen bleek dat de groepen op iedere variabele significant van elkaar verschillen. De effectgrootten waren allen klein (Cohen, 1988). De univariate F-waarden, p -waarden en η_p^2 -waarden worden in Tabel 3 weergegeven.

Tevens werd er gecontroleerd op correlaties tussen de afhankelijke variabelen. Er is een significante correlatie tussen alle variabelen ($p < .01$). Met name bij *resource control* en waargenomen populariteit is er sprake van een hoge correlatie ($\rho = .66$). De waarden van de correlaties worden weergegeven in Tabel 1.

Beschrijvende statistieken zijn te vinden in Tabel 2. Alle p -waarden zijn tweezijdig.

Tabel 1

Correlaties tussen de Afhankelijke Variabelen

	<i>Resource control</i>	Waargenomen populariteit	Sociale acceptatie	Vriendschap
<i>Resource control</i>	-			
Waargenomen populariteit	.66**	-		
Sociale acceptatie	-.11**	.16**	-	
Vriendschap	.20**	.40**	.64**	-

** De Pearson correlatie is significant bij een significantieniveau van $\alpha=.01$

Tabel 2

Beschrijvende Statistieken van Afhankelijke Variabelen op Pestrollen

	<i>Pestrollen</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
<i>Resource control</i>	Slachtoffer	96	-.53	.78
	Dader	169	.94	.78
	Niet-betrokken	710	-.14	.86
Waargenomen populariteit	Slachtoffer	96	-1.43	.76
	Dader	169	.88	.88
	Niet-betrokken	710	.01	.76
Sociale acceptatie	Slachtoffer	96	-.66	1
	Dader	169	-.71	.97
	Niet-betrokken	710	.31	.77
Vriendschap	Slachtoffer	96	-.73	.76
	Dader	169	-.04	.90
	Niet-betrokken	710	.14	.97

Tabel 3

Resultaten Variantieanalyse (ANOVA) voor Effect Pestrollen op Afhankelijke Variabelen.

	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F(2, 972)</i>	<i>p</i>	η_p^2
<i>Resource control</i>	188.83	94.41	134.78	.00	.22
Waargenomen populariteit	326.53	163.26	266.25	.00	.35
Sociale acceptatie	193.43	96.72	138.56	.00	.22
Vriendschap	64.10	32.05	36,01	.00	0.07

Resource control

Paarsgewijze vergelijkingen van de groepsvariabele wezen uit dat slachtoffers minder *resource control* hadden dan daders van pesten en niet-betrokkenen. Daders hadden meer *resource control* dan slachtoffers en niet-betrokkenen. Alle verschillen waren significant ($p < .001$).

Waargenomen populariteit

Daders bleken significant meer waargenomen populair te zijn dan slachtoffers en niet-betrokkenen ($p < .001$). Slachtoffers waren significant minder waargenomen populair dan niet-betrokkenen ($p < .001$).

Sociale acceptatie

Niet-betrokken kinderen bleken meer sociaal geaccepteerd te worden door hun klasgenoten dan daders en slachtoffers van pesten ($p < .001$). Het verschil tussen daders en slachtoffers was niet significant.

Vriendschapsnominaties

Daders bleken meer vriendschapsnominaties te ontvangen dan slachtoffers ($p < .001$). Ook niet-betrokken kinderen bleken meer vriendschapsnominaties te ontvangen dan slachtoffers ($p < .001$). Het verschil tussen daders en niet-betrokken kinderen was bijna significant ($p = .07$), waarbij daders minder vriendschapsnominaties ontvingen dan niet-betrokkenen.

Discussie

In recent onderzoek wordt verondersteld dat pesten voortkomt uit het streven naar en/of behouden van sociale status (Salmivalli & Peets, 2009; Burns, Maycock, Cross, & Brown, 2008; Gini, 2006; Olthof & Goossens, 2008; Pellegrini, 2002; Strohmeier, Wagner, Spiel, & Von Eye, 2010; Veenstra, Lindenberg, Munniksma, & Dijkstra, 2010). Om dit te onderzoeken zijn daders, slachtoffers en niet-betrokken kinderen vergeleken op de aspecten *resource control*, waargenomen populariteit, sociale acceptatie en ontvangen vriendschapsnominaties. Bovenstaande veronderstelling heeft geleid tot de verwachtingen dat (a) daders het hoogst, slachtoffers het laagst en niet-betrokkenen gemiddeld scoren op *resource control*, dat (b) daders het hoogst, slachtoffers het laagst en niet-betrokkenen gemiddeld scoren op waargenomen populariteit, dat (c) daders het minst en niet-betrokkenen het meest sociaal geaccepteerd worden en dat (d) daders de meeste en slachtoffers de minste vriendschapsnominaties ontvangen.

Resource control

De resultaten bevestigden alle vooraf gestelde verwachtingen. Slachtoffers hadden minder *resource control* dan daders en niet-betrokkenen en daders hebben meer *resource control* dan slachtoffers en niet-betrokkenen. Dit bevestigt dat er een onbalans in machtsverhouding is (Keltner et al., 2003), waarbij daders meer macht hebben dan slachtoffers (De Bruyn, Cillessen, & Wissink, 2010; Salmivalli & Peets, 2009; Vaillancourt et al., 2003).

Waargenomen populariteit

In overeenstemming met de hypothesen blijkt dat daders het meest en slachtoffers het minst waargenomen populair zijn. Onderzoek bevestigt deze resultaten (De Bruyn et al., 2010; LaFontana & Cillessen, 2002). Het pestgedrag van daders zorgt namelijk voor een verhoging van waargenomen populariteit. Daarbij worden slachtoffers vaak zowel niet sociometrisch als niet waargenomen populair gevonden. Omdat geliefdheid als een moderator fungeert in het negatieve verband tussen waargenomen populariteit en slachtofferschap, verdwijnt waargenomen populariteit als buffer tegen slachtofferschap wanneer een kind steeds minder geliefd wordt (De Bruyn et al., 2010).

Sociale acceptatie

In overeenstemming met de hypothesen bleek dat niet-betrokken kinderen het meest sociaal geaccepteerd worden door hun klasgenoten. Dit blijkt ook uit onderzoek van Boulton en Smith (1994) waarin naar voren kwam dat niet-betrokken kinderen meer geliefd zijn onder klasgenoten dan slachtoffers en daders. In tegenstelling tot de verwachtingen bestaat er echter geen verschil in sociale acceptatie tussen daders en slachtoffers. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat hoewel daders minder sociaal geaccepteerd worden, zij vaak wel over sociale vaardigheden beschikken (Sutton, Smith, & Swettenham, 1999).

Vriendschap

Zoals verwacht blijken daders meer vriendschapsnominaties te ontvangen dan slachtoffers en ontvangen slachtoffers het minste aantal vriendschapsnominaties. Er is echter geen verschil in het aantal vriendschapsnominaties tussen daders en niet-betrokkenen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat daders hoog in aanzien staan in de klas, omdat hun gedrag als stoer wordt gezien en kinderen daarbij willen horen (Vermande et al., 2011; Rodkin et al., 2006). Dit bevestigt dat sociale acceptatie niet altijd geassocieerd kan worden met het aantal ontvangen vriendschapsnominaties.

Kortom, daders en niet-betrokken kinderen worden vaker als vriend genomineerd dan slachtoffers.

In dit onderzoek werd getracht antwoord te vinden op de volgende onderzoeksvraag: In hoeverre is er een verschil in sociale status tussen daders en slachtoffers van pesten en niet-betrokken kinderen? De geconstateerde verschillen in sociale status zijn afhankelijk van het aspect waarmee sociale status is gemeten bij de verschillende groepen. Voor het aspect *resource control* blijkt dat daders de meeste *resource control* hebben, niet-betrokken kinderen een gemiddelde *resource control* en slachtoffers het minst. Dezelfde resultaten werden gevonden voor het aspect waargenomen populariteit. Echter, wanneer sociale status met sociale acceptatie werd gemeten blijken niet-betrokkenen het meest sociaal geaccepteerd te worden. Tussen daders en slachtoffers is er geen verschil in sociale acceptatie. Voor het aspect vriendschap blijken daders de meeste vrienden te hebben en slachtoffers het minste aantal vrienden. Er is geen verschil in het aantal vrienden tussen daders en niet-betrokkenen.

Kwaliteitsanalyse en aanbevelingen toekomstig onderzoek

Een sterk punt van dit onderzoek is de grote respondentengroep. Hierdoor neemt de kans af dat er geen effect gevonden wordt terwijl die er wel is (Field, 2009). Daarnaast werden in dit onderzoek peernominaties gebruikt, waardoor sociaal wenselijke antwoorden en de kans op onder- en overrapportage werd beperkt (Griffin & Gross, 2004). Een ander sterk punt is dat de dataverzameling werd gestandaardiseerd door middel van een onderzoeksprotocol. Dit was relevant omdat de data werden verzameld door verschillende onderzoekers (Landsheer, 't Hart, De Goede, & Van Dijk, 2003).

Het onderzoek had echter ook een aantal zwakke punten waar rekening mee gehouden moet worden. Ten eerste werd enkel gebruik gemaakt van één informatiebron, namelijk de peernominaties van klasgenoten. Dit leidt mogelijk tot een vermindering van de betrouwbaarheid van het onderzoek (Branson & Cornell, 2009). Verder is het mogelijk dat de assumptie van onafhankelijkheid is geschonden, omdat er sprake was van geneste data; de kinderen in dit onderzoek zaten allemaal in dezelfde klas op dezelfde school, met dezelfde leerkracht en hetzelfde lesprogramma (Landsheer et al., 2003).

In dit onderzoek wordt het aspect vriendschap gemeten door middel van ontvangen vriendschapsnominaties. Bij toekomstig onderzoek zou gebruik kunnen worden gemaakt van wederkerige vriendschapsnominaties om te kijken of dit overeenkomstige of juist verschillende resultaten oplevert. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van zelfrapportage, om te bepalen in hoeverre de methode van dataverzameling invloed heeft op de uiteindelijke resultaten.

Aangezien uit de resultaten blijkt dat niet-betrokkenen hoog scoren op de verschillende aspecten van sociale status, zou verder onderzoek zich kunnen richten op welke groepen kinderen zich onderscheiden binnen deze groep. Ten slotte is het aan te bevelen de dataverzameling bij soortgelijk onderzoek eerder in het schooljaar te laten plaatsvinden, zodat de leerkracht aan de hand van de resultaten indien nodig in hetzelfde schooljaar nog stappen kan ondernemen om het pesten te bestrijden.

Implicaties voor praktijk

Ten eerste zou interventie tegen pesten zich niet alleen moeten richten op de daders en de slachtoffers. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat niet-betrokken kinderen een gemiddelde sociale status hebben en zelfs het meest sociaal worden geaccepteerd. Dit geeft aan dat niet-betrokken kinderen zeker invloed hebben in de klas. Deze invloed zou op een positieve manier ingezet kunnen worden bij interventie tegen pesten.

Tevens komt naar voren dat daders hun gedrag niet snel zullen aanpassen omdat het pesten hen veel oplevert. Om daders toch inzicht te geven in de gevolgen van hun gedrag zou gebruik kunnen worden gemaakt van rollenspellen. Tijdens dit rollenspel zal de dader ervaren hoe het voelt om in de schoenen van een slachtoffer te staan. Hierdoor zou de dader misschien meer begrip ontwikkelen voor het slachtoffer en inzien dat hun eigen gedrag niet aanvaardbaar is in de samenleving.

Daders maken gebruik van coerciële strategieën om sociale status te verkrijgen en/of te behouden. Interventie kan zich richten op het aanleren van prosociale strategieën om hun doelen op een vreedzame manier te bereiken.

Professionals, voornamelijk leerkrachten, zouden in de toekomst handvatten aangereikt moeten krijgen om pesten als groepsproces aan te pakken.

Het huidige onderzoek heeft bijgedragen aan meer inzicht in de rol van sociale status bij pesten. Geliefdheid is niet altijd bepalend voor vriendschapsnominaties. Macht blijkt hierin eveneens een belangrijke rol in te nemen. Dit biedt mogelijkheden voor toekomstige interventies en preventie.

Literatuurlijst

- Bollmer, J. M., Millich, R., Harris, M. J., & Maras, M. A. (2005). A friend in need: The role of friendship quality as a protective factor in peer victimization and bullying. *Journal of Interpersonal Violence, 20*, 701-712. doi:10.1177/0886260504272897
- Boulton, M. J., & Smith, P. K. (1994). Bully/victim problems in middle-school children: Stability, self-perceived competence, peer perceptions and peer acceptance.

British Journal of Developmental Psychology, 12, 315-329. doi:10.1111/j.2044-835X.1994.tb00637.x

Boulton, M. J., Trueman, M., Chau, C., Whitehand, C., & Amatya, K. (1999). Concurrent and longitudinal links between friendship and peer victimization: Implications for befriending interventions. *Journal of Adolescence*, 22, 461-466. doi:10.1006/jado.1999.0240

Branson, C. E., & Cornell, D. G. (2009). A comparison of self and peer reports in the assessment of middle school bullying. *Journal of Applied School Psychology*, 25, 5-27. doi:10.1080/15377900802484133

Burns, S., Maycock, B., Cross, D., & Brown, G. (2008). The power of peers: Why some students bully others to conform qualitative health research. *Qualitative Health Research*, 18, 1704-1716. doi:10.1177/1049732308325865

Cillessen, A. H. N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development*, 75, 147-163. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x

Cillessen, A. H. N., & Rose, A. J. (2005). Understanding popularity in the peer system. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 102-105. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00343.x

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Coie, J. D., Coppotelli, H., & Dodge, K. A. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Developmental Psychology*, 18, 557-570. doi:10.1037/0012-1649.18.4.557

De Bruyn, E. H., & Cillessen, A. H. N. (2006). Popularity in early adolescence: Prosocial and antisocial subtypes. *Journal of Adolescent Research*, 21, 607-627. doi:10.1177/0743558406293966

De Bruyn, E. H., Cillessen, A. H. N., & Wissink, I. B. (2010). Associations of peer acceptance and perceived popularity with bullying and victimization in early

- adolescence. *Journal of Early Adolescence*, *30*, 543-566.
doi:10.1177/0272431609340517
- Ellis, W. E., & Zarbatany, L. (2007). Peer Group status as a moderator of group influence on children's deviant, aggressive, and prosocial behavior. *Child Development*, *87*, 1240-1254. doi:10.1111/j.1467-8624.2007.01063.x
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss*. Sussex: Sage Publications Ltd.
- Fox, C. L. & Boulton, M. J. (2006). Friendship as a moderator of the relationship between social skills problems and peer victimization. *Aggressive Behavior*, *32*, 110-121.
doi:10.1002/ab
- Gini, G. (2006). Bullying as a social process: The role of group membership in students' perception of inter-group aggression at school. *Journal of School Psychology*, *44*, 51-65. doi:10.1016/j.jsp.2005.12.002
- Goossens, F. A., Olthof, T., & Dekker, P. (2006). The New Participant Role Scales: A comparison between various criteria for assigning roles and indications for their validity. *Aggressive Behavior*, *32*, 343-357. doi:10.1002/ab.20133
- Griffin, R. S., & Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, *9*, 379-400.
doi:10.1016/S1359-1789(03)00033-8
- Hartup, W. W. (1996). The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child Development*, *67*, 1-13. doi:10.2307/1131681
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review*, *19*, 97-132.
doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2002). Social dominance and prosocial and coercive strategies of resource control in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development*, *26*, 167-176. doi:10.1080/01650250042000726
- Hawley, P. H. (2003). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted Machiavellian. *Merrill-Palmer Quarterly*, *49*, 279-309. doi:10.1353/mpq.2003.0013

- Hawley, P. H. (2007). Social dominance in childhood and adolescence: Why social competence and aggression may go hand in hand. In P. H. Hawley, T. D. Little, & P. Rodkin (Eds.), *Aggression and adaptation: The bright side to bad behavior* (pp. 1-29). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum and Associates.
- Haynie, D. L., Nansel, T., Eitel, P., Crump, A. D., Saylor, K., Yu, K., & Simons-morton, B. (2001). Bullies, victims and bully/victims: Distinct groups of at-risk youth. *Journal of Early Adolescence, 21*, 29-49. doi:10.1177/0272431601021001002
- Hodges, E. V. E., Boivin, M., Vitaro, F., & Bukowski, W. M. (1999). The power of friendship: Protection against an escalating cycle of peer victimization. *Developmental Psychology, 35*, 94-101. doi:10.1037/0012-1649.35.1.94
- Keltner, D., Gruenfeld, D. H., & Anderson, C. (2003). Power, approach, and inhibition. *Psychological Review, 110*, 265-284. doi:10.1037/0033-295X.110.2.265
- Košir, K., & Pečjak S. (2005). Sociometry as a method for investigating peer relationships: What does it actually measure? *Educational Research, 47*, 127-144. doi:10.1080/0013188042000337604
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Developmental Psychology, 38*, 633-647. doi:10.1037//0012-1649.38.5.635
- Landsheer, H., 't Hart, H., de Goede, M., & van Dijk, J. (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek. Methoden van Praktijkonderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff.
- Laursen, B., & Bukowski, W. M. (1997). A developmental guide to the organization of close relationships. *International Journal of Behavioral Development, 21*, 747-770. doi:10.1080/016502597384659
- Lease, A. M., Musgrove, K. T., & Axelrod, J. L. (2002). Dimensions of social status in preadolescent peer groups: Likability, perceived popularity, and social dominance. *Social Development, 11*, 508-533. doi:10.1111/1467-9507.00213
- Luthar, S. S., & McMahon, T. J. (1996). Peer reputation among inner-city adolescents: Structure and correlates. *Journal of Research on Adolescence, 6*, 581-603.

- Olthof, T., & Goossens, F. A. (2008). Bullying and the need to belong: Early adolescents' bullying-related behavior and the acceptance they desire and receive from particular classmates. *Social Development, 17*, 24-46. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00413.x
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & van der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology, 49*, 339-359. doi:10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1993). Friendship and friendship quality in middle childhood: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology, 29*, 611-621. doi:10.1037/0012-1649.29.4.611
- Parkhurst, J. T., & Hopmeyer, A. G. (1998). Sociometric popularity and peer-perceived popularity: Two distinct dimensions of peer status. *Journal of Early Adolescence, 18*, 125-144. doi:10.1177/0272431698018002001
- Pellegrini, A. D. (2002a). Affiliative and aggressive dimensions of dominance and possible functions during early adolescence. *Aggression and Violent Behavior, 7*, 21-31. doi:10.1016/S1359-1789(00)00033-1
- Pellegrini, A. D. (2002b). Bullying, victimization and sexual harassment during the transition to middle school. *Educational Psychologist, 37*, 151-163. doi:10.1207/S15326985EP37032
- Prinstein, M. J., & Cillessen, A. H. N. (2003). Forms and functions of adolescent peer aggression associated with high levels of peer status. *Merill-Palmer Quarterly, 49*, 310-342. doi:10.1353/mpq.2003.0015
- Rodkin, P., Farmer, T., Pearl, R., & Van Acker, R. (2006). They're cool: Social status and peer group supports for aggressive boys and girls. *Social Development, 15*, 175-204. doi:10.1111/j.1467-9507.2006.00336.x
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status

- within the group. *Aggressive Behavior*, 22, 1-15. doi:10.1002/(SICI)1098-2337
- Salmivalli, C., & Peets, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationships in middle childhood and early adolescence. c
- Salmivalli, C., & Voeten, M. (2004). Connections between attitudes, group norms, and behavior in bullying situations. *International Journal of Behavioral Development*, 28, 246-258. doi:10.1080/01650250344000488
- Schwartz, D., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (2000). Friendship as a moderating factor in the pathway between early harsh home environment and later victimization in the peer group. *Developmental Psychology*, 36, 646-662. doi:10.1037/0012-1649.36.5.646
- Solberg, M. E., & Olweus, D. (2003). Prevalence estimation of school bullying with the Olweus bully/victim questionnaire. *Aggressive Behavior*, 29, 239-268. doi:10.1002/ab.10047
- Strohmeier, D., Wagner, P., Spiel, C., & Von Eye, A. (2010). Stability and constancy of bully-victim behavior looking at variables and individuals. *Journal of Psychology*, 218, 185-193. doi:10.1027/0044-3409/a000028
- Sutton, J., Smith, P. K., & Swettenham, J. (1999). Social cognition and bullying: Social inadequacy or skilled manipulation? *British Journal of Developmental Psychology*, 17, 435-450. doi:10.1348/026151099165384
- Vaillancourt, T., Hymel, S., & McDougall, P. (2003). Bullying is power. *Journal of Applied School Psychology*, 19, 157-176. doi:10.1300/J008v19n02_10
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Munniksma, A., & Dijkstra, J. K. (2010). The complex relation between bullying, victimization, acceptance, and rejection: Giving special attention to status, affection, and sex differences. *Child Development*, 81, 480-486. doi:10.1111/j.1467-8624.2009.01411.x
- Vermande, M. M., Van der Meulen, M., Aleva, L., Olthof, T., & Goossens, F. (2011). Pesten. In M. Taal, & C. Poleij (Eds.), *Interventies in het onderwijs: Werken aan goede verhoudingen* (pp. 71-92). Den Haag: Boom Lemma

Witvliet, M., Olthof, T., Hoeksma, J. B., Goossens, F. A., Smits, M. S. I., & Koot, H. M. (2010). Peer group affiliation of children: The role of perceived popularity, likeability, and behavioral similarity in bullying. *Social Development, 19*, 285-303. doi:10.1111/j.1467-9507.2009.00544.x